

МІЖПРЕДМЕТНА ІНТЕГРАЦІЯ НА УРОКАХ ХУДОЖНЬО- ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

Таран Валентина,

*методист, учитель художньої культури,
музичного мистецтва гімназії міжнародних відносин № 323
з поглибленим вивченням іноземних мов м. Києва, Україна*

Сучасна школа орієнтована на формування креативної та критично мислячої особистості, яка активно й цілеспрямовано пізнає навколишню дійсність, мотивована на освіту і самоосвіту впродовж життя. Серед завдань сучасної школи – підпорядковувати логіку освітніх ситуацій логіці інтегративного пізнання світу. Інтеграція змісту предметів художньо-

естетичного циклу постає як педагогічна проблема, тож процес взаємозв'язку і взаємопроникнення знань художньо-естетичного циклу слід здійснювати природно й активно. Словом, важливість і корисність здійснення зв'язків між навчальними предметами, а також необхідність створення і введення в програму шкільного навчання нових інтегрованих предметів не викликає сумнівів.

Багато філософів, педагогів, психологів, письменників, музикантів, і художників висловлювалися про користь комплексного впливу різних видів мистецтва і предметів гуманітарного циклу на особистість, на формування її духовного світу, естетичних потреб та інтересів, історичних уявлень. Порушуючи проблеми міжпредметної інтеграції, слід зауважити, що вона розглядає міжпредметний інтегрований зміст як основу, що розвиває особистість. Ми з колеги на своїх уроках активно задіюємо міжпредметні зв'язки, інтегруючи навчальний зміст різних предметів¹⁻³. Щодо завдань, пов'язаних зі специфікою проведення уроків художньо-естетичного циклу, варто наголосити – естетичне виховання особистості учня, всебічний його розвиток вимагає принципових підходів до організації таких уроків, які, до речі, вже стали типовими для нашої шкільної практики. У цьому контексті важливими є проєктні роботи учнів⁴. Реалізація таких проєктів збагачує і розвиває гімназійну систему естетичного виховання і художньої підготовки учнів, що, як вважають науковці, сприяє формуванню ціннісних орієнтацій суб'єктів освітнього процесу^{5, 6}.

Міжпредметність, інтеграція змісту шкільних предметів, метапредметність – важливі дидактико-методичні принципи, за яких освітній процес виходить на новий рівень. А це дає змогу певною мірою усувати або запобігати деяким проблемам, що виникають через певні суперечності, наприклад, такі: між сучасним станом дидактичного супроводу навчання шкільних предметів та існуючим запитом на рівень наукових розробок; між необхідністю розбудови взаємозумовлювальних структурних метапредметних освітніх ланок і недостатнім урахуванням цієї проблеми для проєктування навчально-освітньої траєкторії особистості^{7 (с. 72)}.

Навчальні програми «Мистецтво» як для учнів 5–9-х класів, так і для учнів 10–11-х класів рівня стандарту розроблені відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Їх зміст спрямовано на цілісний художньо-естетичний розвиток особистості учнів шляхом ознайомлення з мистецтвом культурних регіонів світу. Інтегративний підхід реалізується у тісній взаємодії різних видів мистецтва в межах освітньої галузі, виявленні міжпредметних зв'язків з предметами інших освітніх галузей, поширенні мистецького досвіду, набутого у процесі навчання, у соціокультурне середовище.

У 8 класі, зокрема, вивчаються теми «Стили та напрями мистецтва стародавніх епох і цивілізацій: античний, візантійський, романський, готика, Ренесанс» та «Стили та напрями мистецтва: бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм». У 9 класі – теми «Стили та напрями мистецтва: імпресіонізм і постімпресіонізм, модернізм і постмодернізм» та «Екранні мистецтва. Форми поширення мистецтва (музеї, медіа, реклама)». Учні 10-х класів вивчають мистецтво африканського, американського, далеко-

східного, індійського та арабо-мусульманського культурного регіонів. В 11-му класі учні вивчають мистецтво європейського культурного регіону та українське мистецтво як частину європейського культурного простору.

Під час проведення інтегративних уроків художньо-естетичного циклу використовуються відповідні методи та прийоми. Виконуються випереджувальні завдання до уроку: колективні – спостереження явищ та об'єктів зображення; індивідуальні – дібрати необхідний до наступного уроку матеріал, інформацію, поезію, відеоряд (з урахуванням вікових особливостей учнів та відповідно до навчальних предметів: історії, літератури та інших). Організовується сприймання творів різних видів мистецтва: художніх фотографій, ілюстрацій та репродукцій картин, слухання уривків з музичних та літературних творів, перегляд відео сюжетів тощо. Проводяться бесіди про спільний художній образ у різних видах мистецтва. На прикладах творів мистецтва визначаються, як взаємодіють різні види мистецтва. Проводяться аналогії між мистецькими творами, що допомагає розкриттю їх образного змісту, встановленню асоціативних зв'язків між ними (чим більше таких зв'язків вдається встановити, тим більш повноцінно виникає у свідомості дитини суб'єктивний художній образ). У ході бесіди визначаються спільні міжмистецькі поняття. Проводиться актуалізація опорних знань в інтерактивній формі, застосовуються методи «Мікрофон», «Інтерв'ю», «Ланцюжок», «Навчаючи, вчуся», «Світська розмова», «Побудова асоціативного куща, «Так, ні» тощо. Також застосовуються комп'ютерні технології, засоби мультимедіа, які дозволяють використати дидактичні можливості відео- і аудіо інформації, дають змогу більш ефективно здійснити системну інтеграцію мистецтва і предметних галузей знань⁸. Активізується художньо-творча діяльність школярів за допомогою емоційного заряду, який містять у собі твори мистецтва. Цей процес доповнюється сенсорними відчуттями (торкання до предметів, виявлення їх фактури, відчуття запаху трав, прослуховування мелодії мушлі і т. п.) та сенсорним аналізом (порівняння розмірів предметів, їх кольоротональні співвідношення, розміщення у просторі). Учні виконують практичні завдання, тренувальні вправи (для розвитку технічних навичок); використовуються ігрові групові форми.

Наведемо приклади використання інтегративних зв'язків з іншими предметами на уроках художньо-естетичного змісту за темами:

– «Екранна мова. Кінематографічні прийоми в поезії Т. Шевченка. Аналіз поезії «Садок вишневий коло хати», 8 кл.; інтеграція: основи медіаграмотності, українська література, мистецтво;

– «Лабіринтами художньої абстракції», 9 кл., інтеграція: мистецтво, всесвітня історія, історія України;

– «Романтизм в українському мистецтві XIX ст., 10 кл., інтеграція: мистецтво, українська література, музичне мистецтво, образотворче мистецтво;

– «Шедеври готики. Візріці архітектури бароко. Модерн в архітектурі. Культова арабо-мусульманська архітектура. Храми Індії. Храми Далекого Сходу», 11 кл., Інтеграція: мистецтво, музичне мистецтво, образотворче мистецтво.

Використання можливостей інтеграції змісту навчання на уроках художньо-естетичного циклу позитивно впливають на мотивацію учнів,

формують пізнавальний інтерес, що веде до підвищення рівня знань, умінь і навичок; сприяють формуванню цілісної наукової картини світу, розгляду предмета, явища з кількох сторін: теоретичної, практичної, прикладної; сприяють розвитку більшою мірою, ніж звичайні уроки, естетичного сприйняття, уваги, пам'яті, мислення учнів; маючи значну інформативну ємність, сприяють збільшенню темпу виконання навчальних операцій, дають змогу залучити школяра до активної роботи на кожній хвилині уроку, сприяють появі творчого підходу до виконання навчального завдання; дають змогу систематизувати знання; ефективніше формують загальнонавчальні вміння та навички, і раціональні навички навчальної праці; сприяють підвищенню, зростання професійної майстерності вчителя, оскільки вимагають від нього володіння методикою інтенсифікації освітнього процесу, реалізації діяльнісного підходу в навчанні.

¹ Кожукало Н. В. Ток-шоу «Астрід Ліндгрєн: казка не закінчується». *Дидактика: теорія і практика*. Київ : Ін-т педагогіки НАПН України, 2013. С. 112–118.

² Липа В. А., Ольховська Н. В., Ходорич О. І. Урок-панорама «Таємничі грані балади». Художні особливості балади Р. Стівенсона «Вересовий трунок». *Дидактика: теорія і практика*. Київ : Ін-т педагогіки НАПН України, 2013. С. 107–111.

³ Таран В. Л. Особливості педагогічної творчості в навчально-виховному процесі. *Дидактика: теорія і практика*. Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2015. С. 113–117.

⁴ Жукова А. Г. Метод проєктів у контексті інноваційного розвитку освітнього середовища гімназії. *Дидактика: теорія і практика*. Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2013. С. 38–49.

⁵ Косянчук С. В. Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти* : зб. наук. праць / Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Рівне : РДГУ, 2014. Вип. 8(51). С. 132–136.

⁶ *Формування змісту профільного навчання: теоретико-методологічний аспект* : кол. монограф. / [авт. кол.: Г. О. Васьківська, В. І. Кизенко, С. В. Косянчук, О. В. Барановська та ін.]. Київ, 2018. 260 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/713853/>

⁷ Васьківська Г. О. Метапредметний підхід у процесі формування системи знань про людину в старшокласників. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. №3(69). С. 70–74.

⁸ Лемешева Н. *Розвиток творчих здібностей учнів на уроках художньо-естетичного циклу засобами інтеграції*. URL: http://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/10921/569731/sitepage_37/files/kondratyuk_opis.pdf